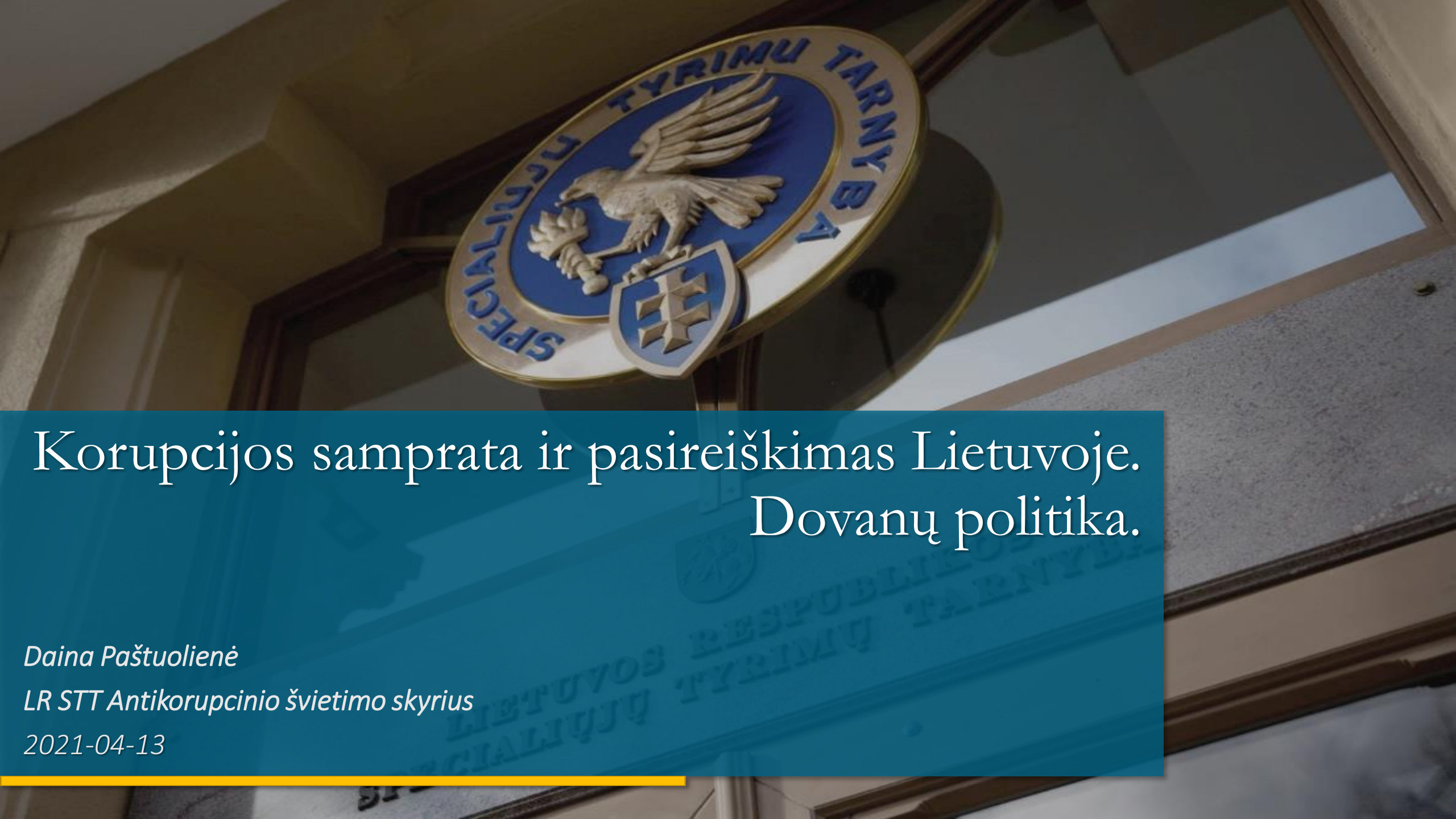

Korupcijos samprata ir pasireiškimas Lietuvoje. Dovanų politika.

Daina Paštuolienė

LR STT Antikorupcinio švietimo skyrius

2021-04-13

Turinys

- ◆ Korupcijos samprata ir pasireiškimas Lietuvoje
- ◆ Dovanos sąvoka
- ◆ Teisės aktai ir atsakomybė
- ◆ Geroji praktika
- ◆ Kiti šaltiniai

The background of the slide features a close-up, grayscale photograph of several wooden planks or logs stacked horizontally. A thick, light-colored rope is knotted around one of the planks in the center-left. The lighting creates strong shadows and highlights the textures of the wood and the rope.

Korupcijos samprata ir pasireiškimas Lietuvoje

Korupcija

bet koks asmenų, dirbančių **valstybinėje tarnyboje** (valstybės politiko, teisėjo, valstybės pareigūno, valstybės tarnautojo ir kito jam prilyginto asmens) arba **privačiame sektoriuje**, elgesys, neatitinkantis jiems suteiktų įgaliojimų, teisės aktuose ar įmonių vidaus taisyklėse nustatytų elgesio standartų, siekiant naudos sau ar kitiems asmenims, ir taip pakenkiant valstybės, visuomenės ar atskirų fizinių arba juridinių asmenų interesams.

KORUPCIJOS PRIEŽASTYS

SOCIALINĖS

TEISINĖS

FINANSINĖS

INSTITUCINĖS

VISUOMENĖS PILIETIŠKUMO STOKA

KORUPCIJOS PASEKMĖS

- ◆ Poveikis ekonomikai
- ◆ Poveikis valstybės valdymui
- ◆ Socialiniai padariniai
- ◆ Politiniai padariniai
- ◆ Įtaka tarptautiniams santykiams

Korupcijos kaina
Nuo 3.52 % iki 11.42 % BVP

LIETUVOS KORUPCIJOS ŽEMĖLAPIS

KORUPCIJOS
SUVOKIMAS

+

KORUPCINĖ
PATIRTIS

+

ATSPARUMAS
KORUPCIJAI
(antikorupcinis
potencialas)

Tyrimo istorija

- Pradžia – 2001 m.
- Iš viso – 12 reprezentatyvių apklausų
- Tyrimą inicijavo Transparency International Lietuvos skyrius
- Nuo 2011 m. koordinuoja STT
- Tyrimus įvairiais metais atliko Baltijos tyrimai, TNS Gallup, RAIT, VISEO, Vilmore.

Respondentai

- 18 m. ir vyresni Lietuvos gyventojai
- Verslo įmonių vadovai ar jų atstovai
- Valstybės tarnautojai (nuo 2008 m.)

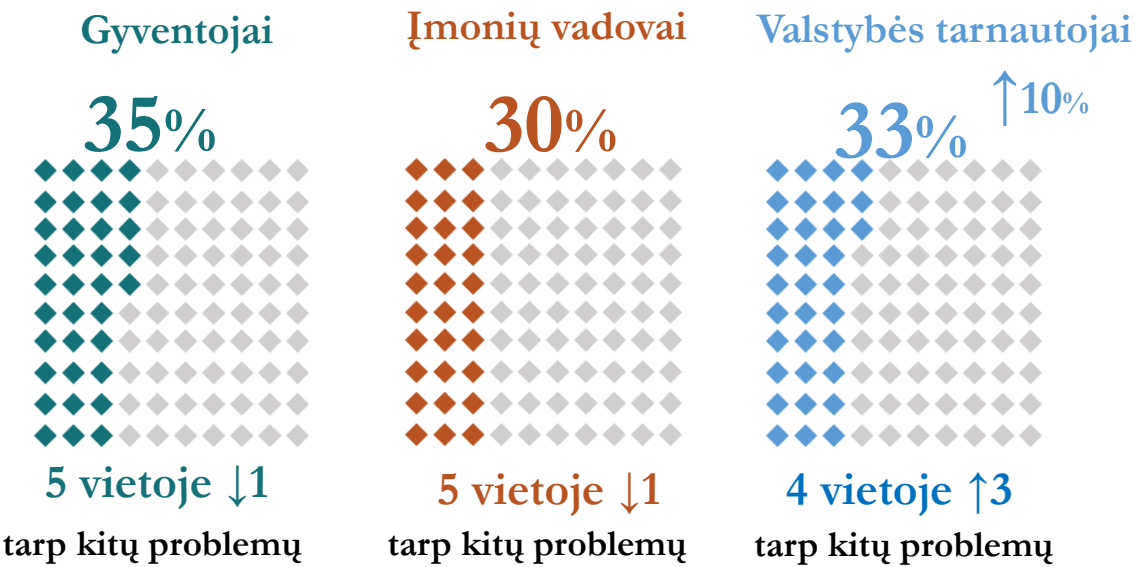
Apie 2020 m. tyrimą

- Atliko „Vilmore“
- Apklausos laikas: 2020 m. pabaiga – 2021 m. pradžia
- **Apklausta:**
 - 1006 gyventojai
 - 510 verslo įmonių vadovai ar jų atstovų
 - 554 valstybės tarnautojai

KORUPCIJOS SUVOKIMAS

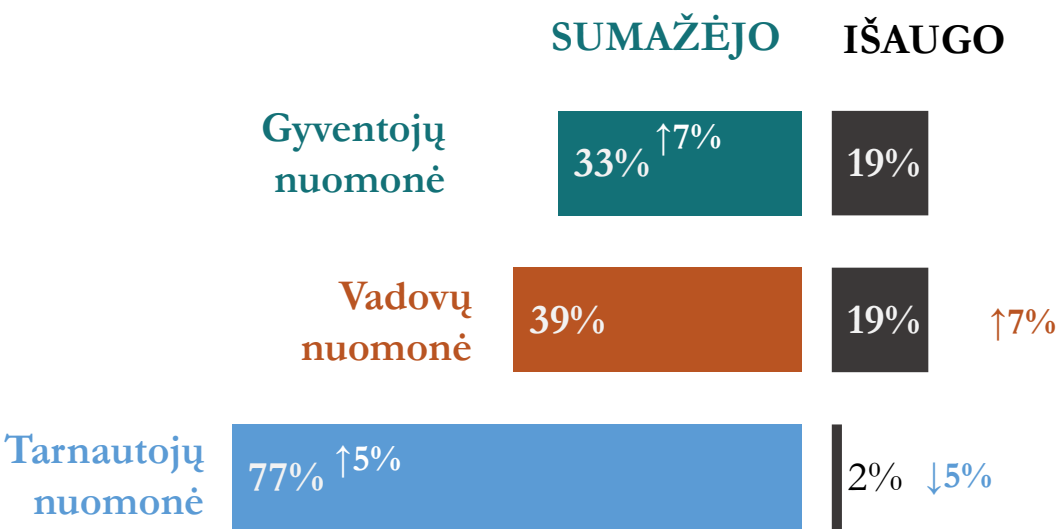
KORUPCIJOS PAPLITIMO SUVOKIMAS

KORUPCIJA – LABAI RIMTA PROBLEMA LIETUVOJE

KORUPCIJOS MASTO KAITOS VERTINIMAS

PER PRAĖJUSIUS 5 METUS, KORUPCIJOS MASTAI:

Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai lyginant su 2019 m.

Labiausiai paplitusios korupcijos formos (TOP 3)

Gyventojų nuomone:

- Nepotizmas (giminaičių ir bičiulių protegavimas) 74 proc.
- Politinių partijų narių protegavimas 66 proc.
- Palankių įstatymų (teisės aktų), naudingų atskiroms grupėms, priėmimas 58 proc.

Įmonių vadovų nuomone:

- Nepotizmas (giminaičių ir bičiulių protegavimas) 61 proc.
- Politinių partijų narių protegavimas 57 proc.
- Sprendimų priėmimo vilkinimas 52 proc.

Valstybės tarnautojų nuomone:

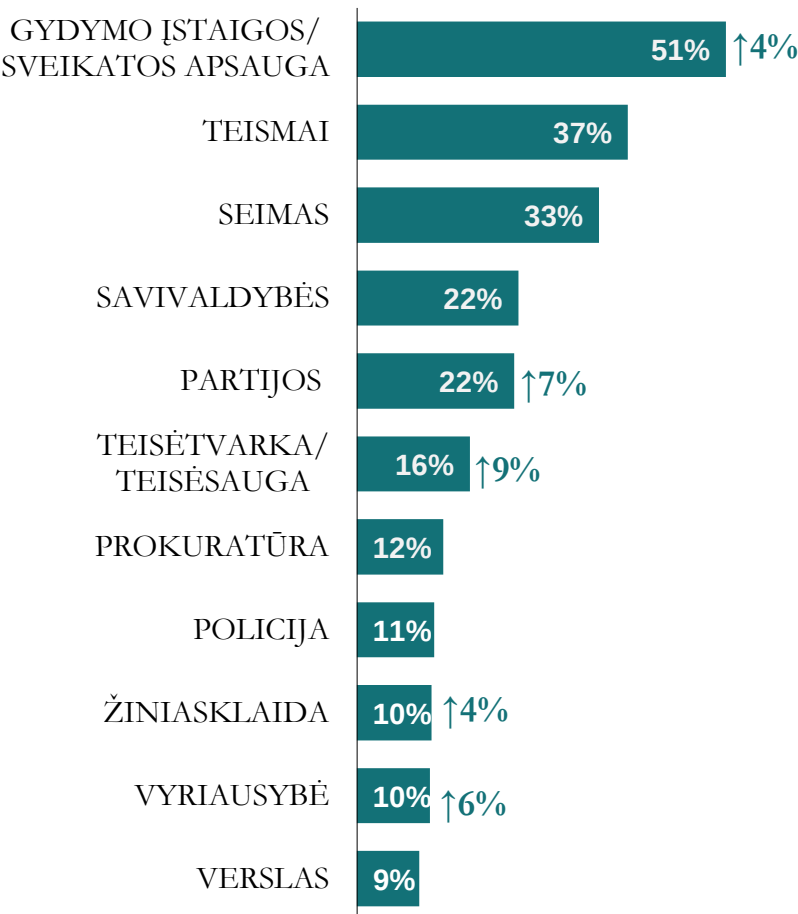
- Politinių partijų narių protegavimas 61 proc.
- Nepotizmas (giminaičių ir bičiulių protegavimas) 54 proc.
- Palankių įstatymų (teisės aktų), naudingų atskiroms grupėms, priėmimas 43 proc.

KORUPCIJOS PAPLITIMO INSTITUCIJOSE VERTINIMAS

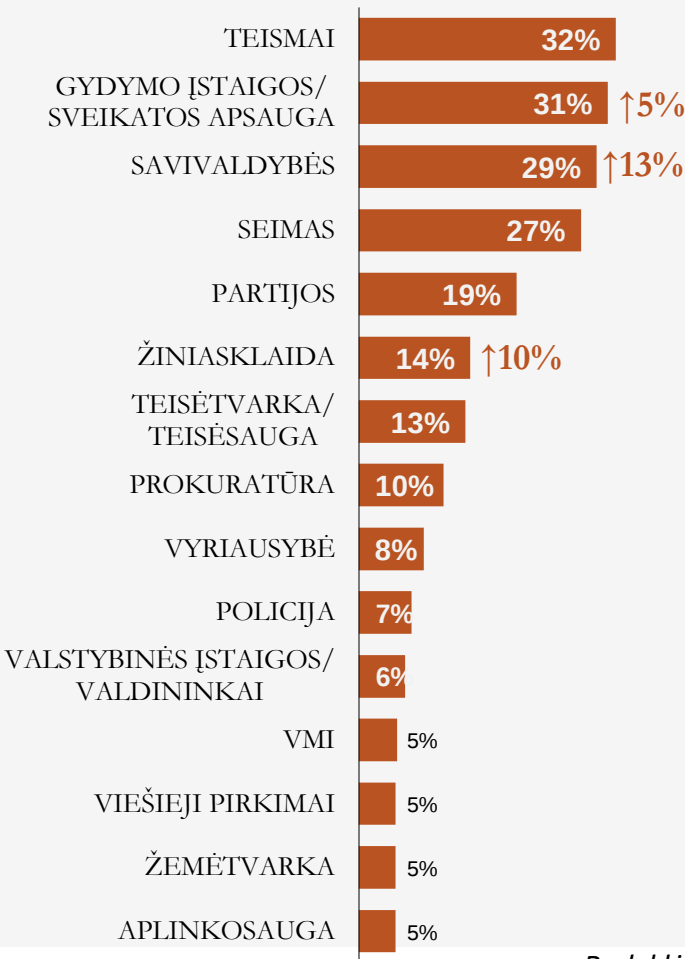
INSTITUCIJŲ KORUMPUOTUMO VERTINIMAS

Jvardinkite 5 institucijas, kurios, jūsų nuomone, šiuo metu Lietuvoje yra labiausiai korumpuotos

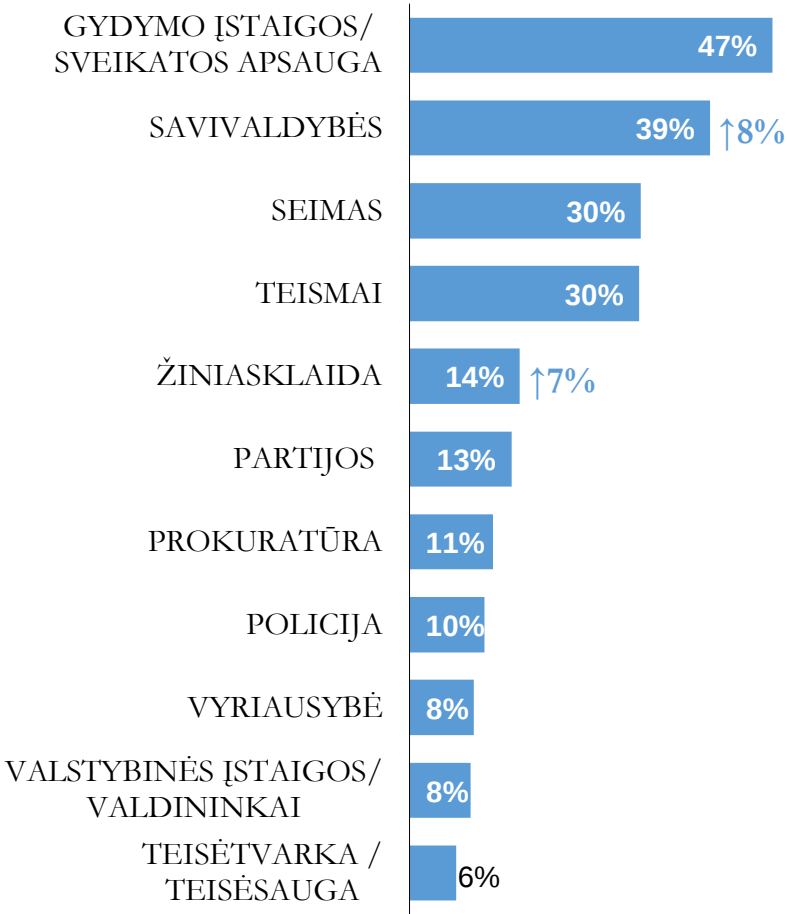
Gyventojų nuomonė

Įmonių vadovų nuomonė

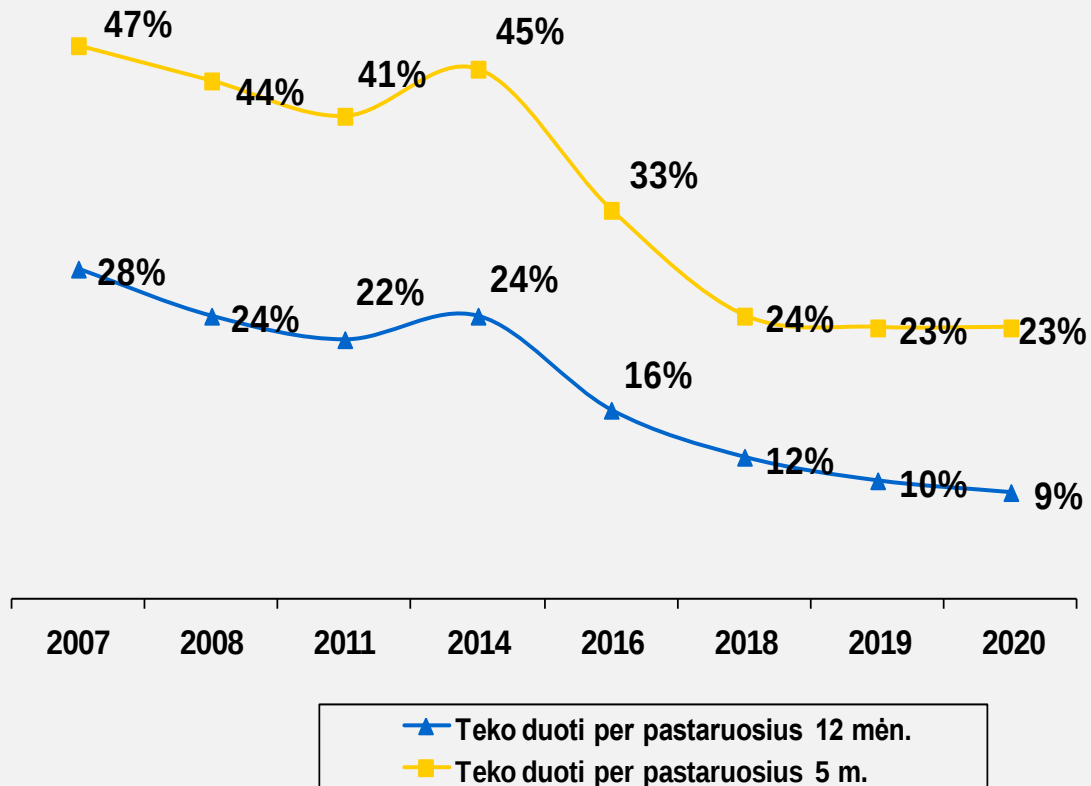
Valstybės tarnautojų nuomonė

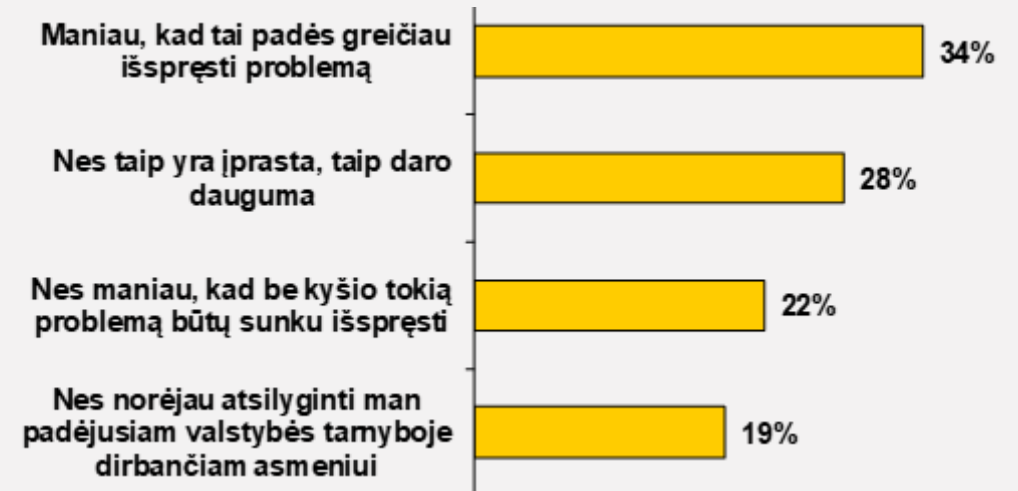
Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai lyginant su 2019 m.

GYVENTOJŲ KORUPCINĖ PATIRTIS

Davusiųjų kyšį dalis (per 12 mėn, per 5 m.)

Kyšio davimo priežastys (atsakinėja davusieji kyšį)

KYŠININKAVIMO INDEKSAI: TOP3

Dažniausiai kyšius gyventojai davė:
per 5 m. laikotarpį susidūrę su institucija respondentai

RESPUBLIKINĖSE LIGONINĖSE

2020 m. 2016 m. 2011 m.

13% ↗ 27% ↗ 48%

MIESTO, RAJONO LIGONINĖSE

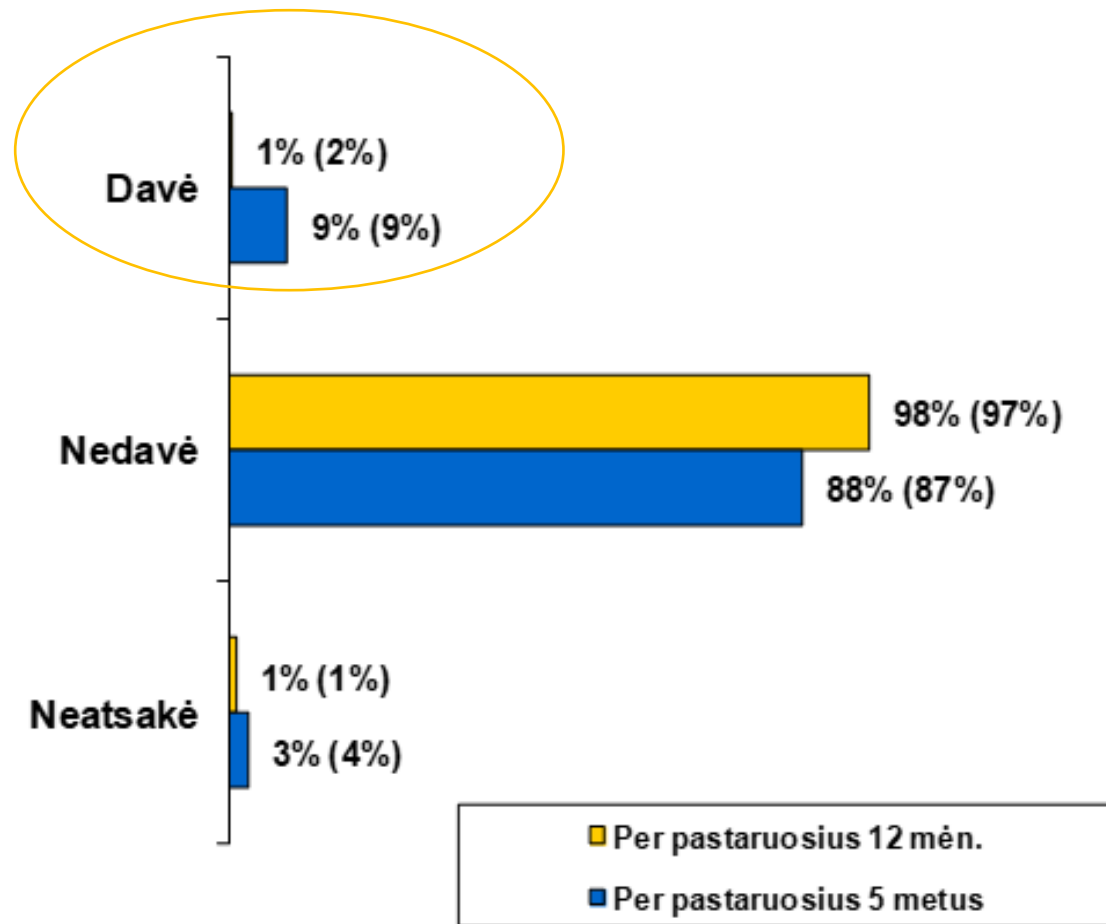
10% ↗ 23% ↗ 44%

KELIŲ POLICIJAI

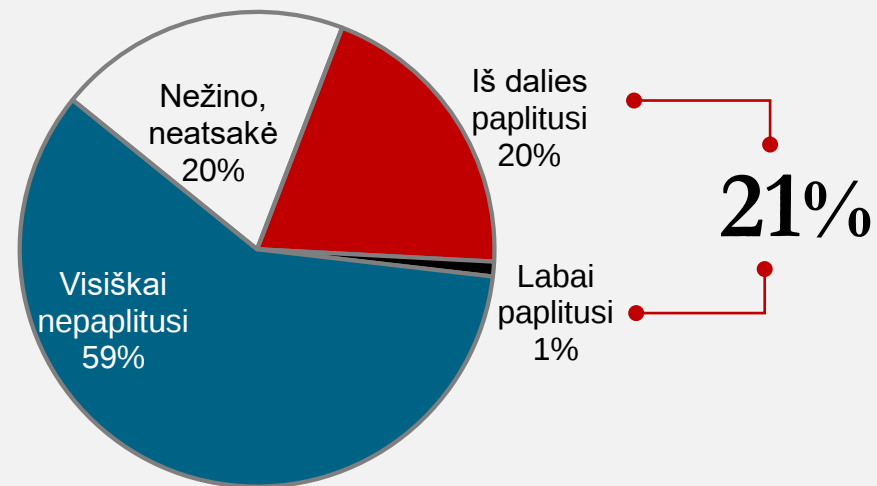
5% ↗ 12% ↗ 41%

VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ KORUPCINĖ PATIRTIS

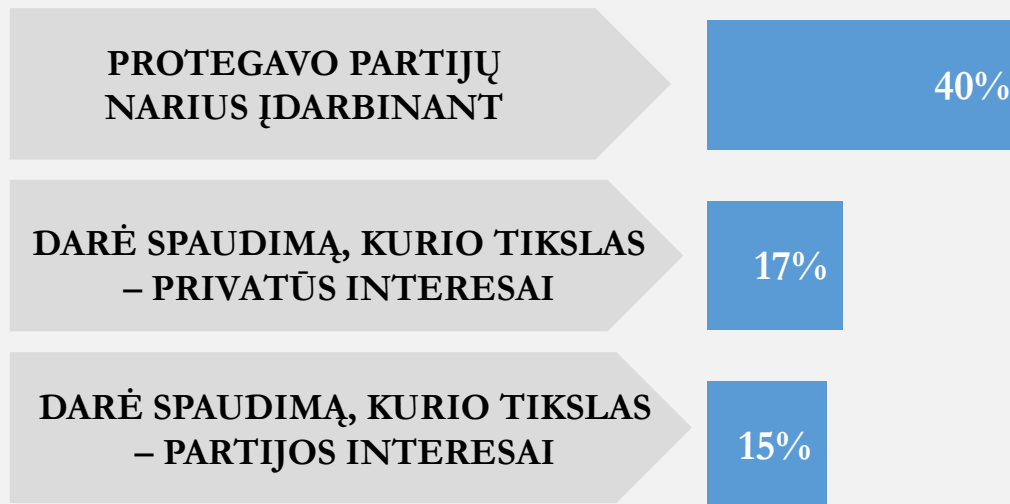
Davusių kyšių dalis (skliausteliuose 2019 m. tyrimo rezultatai)

KORUPCIJOS PAPLITIMAS DARBOVIETĖJE

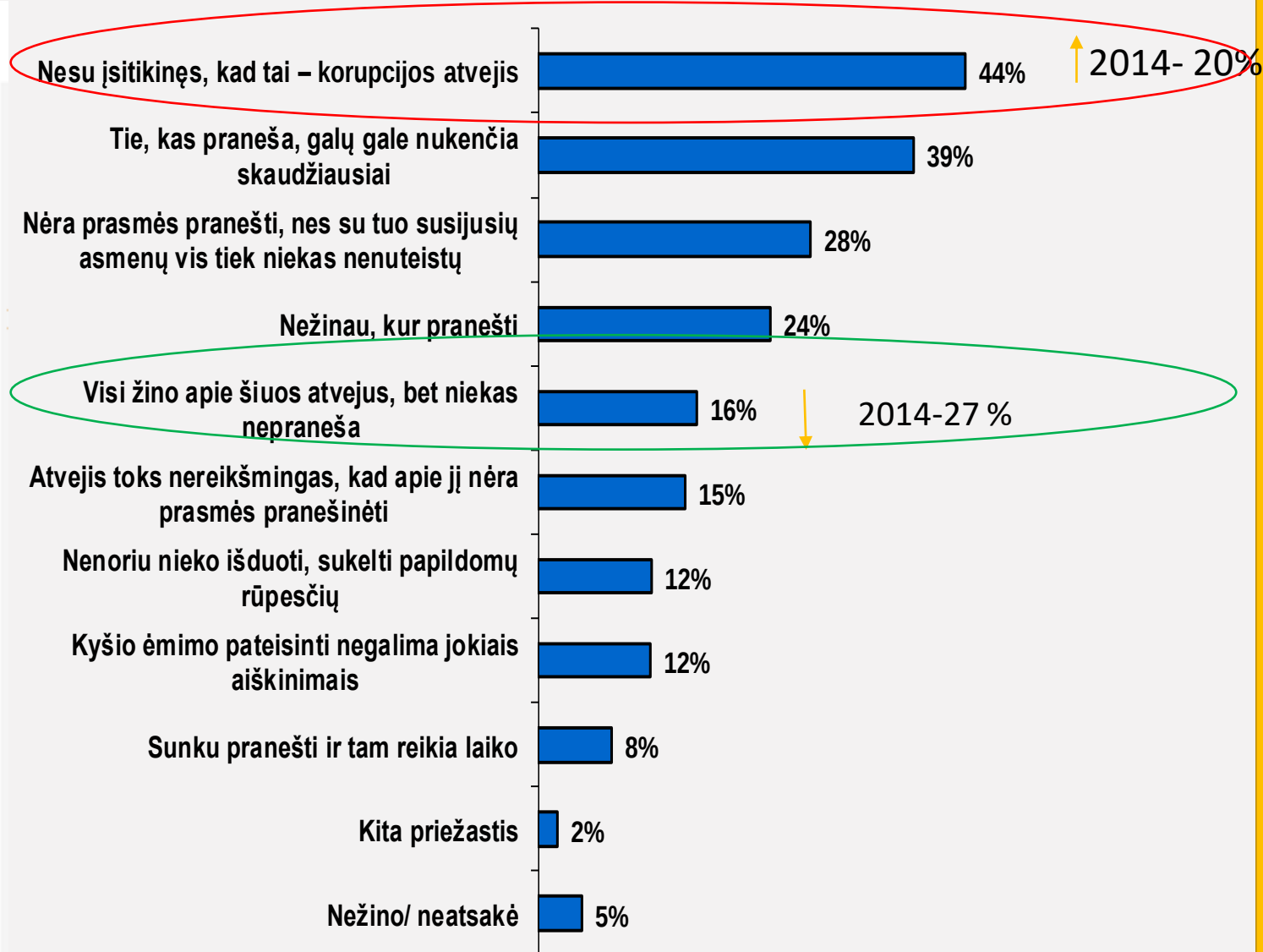
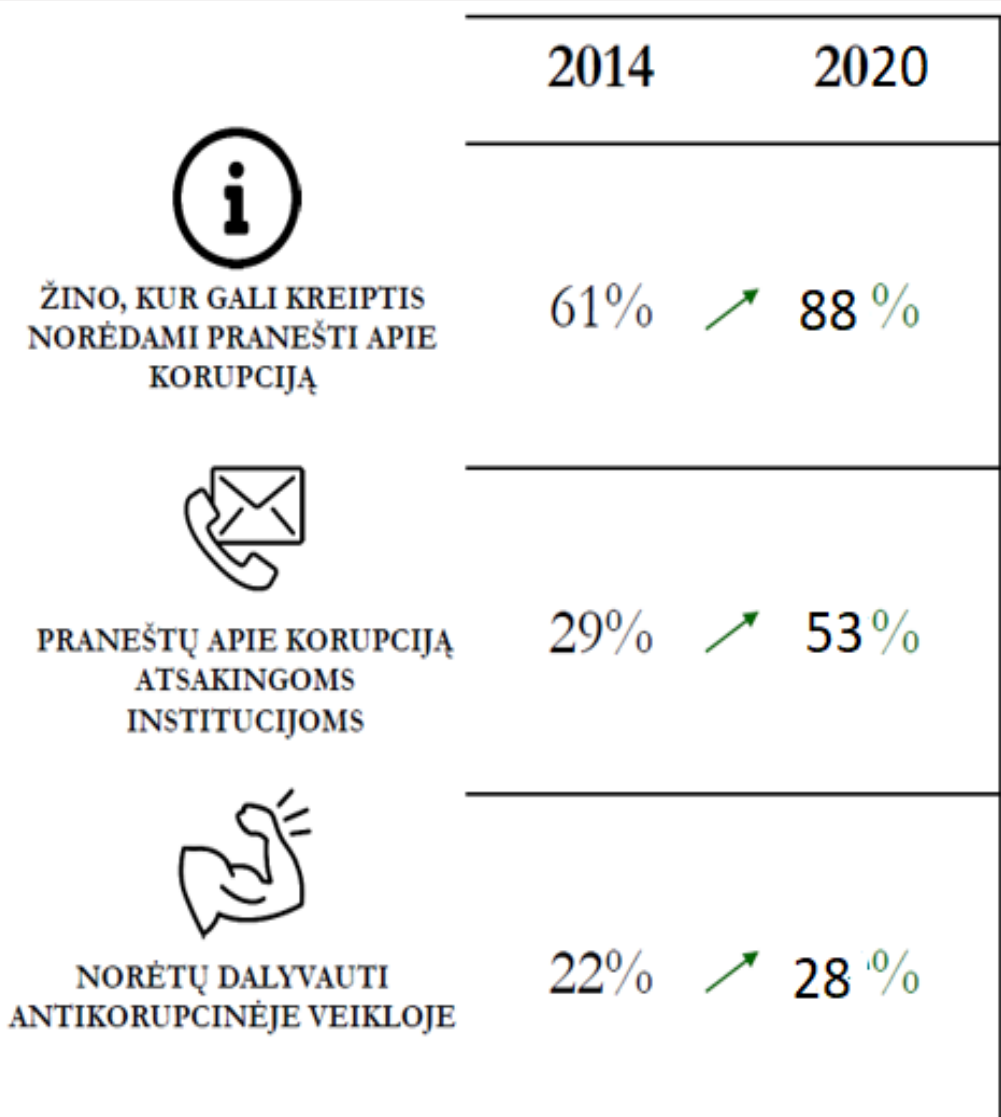

SUSIDŪRĖ SU SITUACIJA, KAI POLITIKAI:

TARNAUTOJŲ ANTIKORUPCINIS POTENCIALAS

Nenoro pranešti apie korupcijos įvykį priežastys

The background of the slide features a close-up, grayscale photograph of several wooden clothespins. Some clothespins are hanging vertically on the left, while others are fanned out horizontally on the right. A solid teal horizontal band is superimposed over the middle of the image, containing the title text. A thin yellow line is visible at the top edge of the teal band.

Dovanos sąvoka

Dovanos sąvoka

- ◆ **Dovanoti** – duoti veltui¹.
- ◆ **Dovana** apima viską, ką galima įvertinti pinigais, t. y. daiktus, paslaugas, įvairias pramogas, nuolaidas, dovanų čekius, svetingumą, paskolas².

¹ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas.

² VTEK Rekomendacinės gairės dėl dovanų ir paslaugų priėmimo apribojimo.

Teisēs aktai ir atsakomybē

Priimti dovanas draudžiama I

Civilinis kodeksas

6.470 straipsnis. Galėjimas dovanoti ir galėjimas priimti dovanas

4. (Neteko galios nuo 2006-07-14).

5. **Draudžiama priimti dovanas** politikams, valstybės ir savivaldybių pareigūnams ir kitokiems valstybės tarnautojams ir jų artimiesiems giminaičiams, **kai tai susiję su politiko, pareigūno ar valstybės tarnautojo tarnybine padėtimi ar tarnybinėmis pareigomis.**

Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas (Nuo 2020-01-01)

13 straipsnis. Dovanų ar paslaugų priėmimo apribojimai

1. Deklaruojantis asmuo ar jam artimas asmuo **negali priimti dovanų ar paslaugų, jeigu tai susiję su** deklaruojančio asmens tarnybine padėtimi ar tarnybinėmis **pareigomis.**

Priimti dovanas draudžiama II

Valstybės tarnybos įstatymas

3 straipsnis. Pagrindiniai valstybės tarnautojų veiklos ir tarnybinės **etikos principai**.

Darbo kodeksas

24 straipsnis. Sąžiningumo ir bendradarbiavimo principų įgyvendinimas.

Valstybės politikų elgesio kodeksas

4 straipsnis. Valstybės politikų elgesio principai.

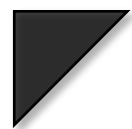
VTEK 2020-03-12 sprendimas Nr. KS-40

Rekomendacinės gairės dėl dovanų ir paslaugų priėmimo apribojimų.

Instituciniai (vidiniai) teisės aktai

Etikos taisyklės, etikos kodeksas, skaidrumo / korupcijos prevencijos politika ir pan.

Dovanos alkoholio forma

Alkoholio kontrolės įstatymas

28 straipsnis. Su alkoholiniais gėrimais susiję draudimai

1. Įmonėms, Europos juridiniams asmenims ir jų filialams Lietuvos Respublikoje **draudžiama:**

1) alkoholinius gėrimus duoti kaip premiją, kaip prekės priedą arba dovanoti;

34 straipsnis. Ekonominių sankcijų už šio Įstatymo pažeidimus taikymas

5. Už šio Įstatymo 28 straipsnio reikalavimų nesilaikymą įmonės, Europos juridiniai asmenys ir jų filialai baudžiami nuo 289 eurų iki 2896 eurų bauda, už kiekvieną to paties reikalavimo pakartotinį pažeidimą, padarytą per dvejus metus nuo baudos paskyrimo, – nuo 2896 eurų iki 5792 eurų bauda.

Išimtys: leidžiamos dovanos I

Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas (2020-01-01)

Pagal 13 straipsnio 2 dalį apribojimai netaikomi dėl ne didesnės negu 150 eurų vertės dovanų, gautų pagal:

- 1) tarptautinį protokolą;
- 2) tradicijas;
- 3) priimant reprezentacines dovanas;
- 4) kai paslaugomis yra naudojamosi tarnybiniais tikslais.

Kai šio straipsnio 2 dalyje nurodytos dovanos vertė **viršija 150 eurų, ši dovana yra laikoma valstybės ar savivaldybės nuosavybe**. Tokia dovana įvertinama ir saugoma institucijos ar įstaigos vadovo nustatyta tvarka.

Išimtys: leidžiamos dovanos II

Valstybės tarnybos įstatymas

31 straipsnis. Skatinimas ir apdovanojimas.

Pvz.: vardinė dovana, valstybinis apdovanojimas.

Instituciniai (vidiniai) teisės aktai

Pvz.: valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, skatinimo ir motyvavimo taisyklės (vardinė dovana už ilgametį darbą, išeinant į pensiją ir pan.).

- ✓ *Šiais atvejais nei deklaruoti, nei registruoti dovanų nereikia, nes yra išleidžiamas įsakymas ar kitas vidaus teisės aktas.*

Netinkamos dovanos ir galima atsakomybė

I Baudžiamoji atsakomybė
(Kyšiai; atsakomybė apibūsė)

II Administracinė atsakomybė
(Interesų konfliktai)

III Drausminė atsakomybė
(Vidaus tvarkos pažeidimai)

The background of the slide features a blurred image of a wooden fence in the foreground and a hand holding a string of white beads in the background. A solid teal horizontal band is positioned across the middle of the image, containing the title text. A thin yellow line is visible at the top of the teal band.

Geroji praktika

Dovanų politika

Dovanų politika – vienas iš korupcijai atsparios aplinkos kūrimo elementų, kurį įprastai pasitvirtina didesnės ir labiau atsakingos institucijos.

Nulinė donanų politika - įstaigoje fiksuojami visi donanų gavimo atvejai ir registruojamos visos gautos donanos, t. y. neatsižvelgiant į jų vertę. Užtikrinant skaidrumo principą rekomenduotina registruotas donanas skelbti viešai organizacijos tinklapyje.

Privatus verslas turi suvokti donanų traktavimą ir leistinumą viešajame sektoriuje.

Gerosios praktikos pavyzdys

Valstybinės mokesčių inspekcijos **dovanų** registras

13.	2019-06-11	1. Šakotis „Romnesa“; 2. Saldainių dėžutė „Impresso“, 400 g; 3. Viskio butelis „Ballantine’s“.	Dovanos atneštos kartu su dokumentais.	Mokesčių mokėtojas	VMI prie FM Kontrolės departamento IV juridinių asmenų patikrinimų skyriaus vyriausiasis specialistas	Nevertinta	Dovanos grąžintos dovanotojui (užpildytas dovanos grąžinimo aktas), išaiškinant, kad VMI galioja „nulinė dovanų politika“, taip pat paaiškinant, kad už tokius veiksmus gali kilti baudžiamoji atsakomybė.	
27.	2019-12-19	Vokas su anoniminiu sveikinimu (jame - atspausdintas trilijonas dolerių).	2019-12-19 gautas per pašto kurjerį.	Gautas vokas be atgalinio adresato	Šiaulių AVMI viršininkas	Nenustatoma	Dovana sunaikinta (užpildytas dovanos sunaikinimo aktas).	
3.	2020-08-04	Televizorius „Samsung“	Dovana gauta VMI prie FM atstovui dalyvaujant konkurso „Naujasis knygnešys“ finalo renginyje (prizas, skirtas VMI prie FM už gyventojų pajamų deklaravimo sistemos „Vedlys“ sukūrimą).	Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos ir Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos atstovai.	VMI prie FM skyriaus vyriausiasis specialistas	400 Eur	Dovana pripažinta įstaigos nuosavybe.	

Gerosios praktikos pavyzdys

Greitosios pagalbos medicinos stoties padėkų registras

Padėka br. Nr. 0844, iškv. Nr. 1908457386-1-1, SMPS R. Voinolovič, paramedikas vairuotojas A. Jasevičius.

Pacientas rašo: „*Labai dėkoju už operatyvią ir kvalifikuotą pagalbą 2019 m. spalio 27d. ryte apie 10:00 budėjusiam Širvintų greitosios pagalbos ekipažui, atsitikus nelaimei „Poilsis Kernavėje sodyboje“ Jūs man padovanojote antrą gyvenimą, DĖKUI JUMS Net vardo nežinau. Sveikatos ir Jūsų ekipažui.“*

Eurelija.
2019-10-28 d.

Padėka br. Nr. 0885, iškv. Kort. Nr. 1908482685-1-1; SMPS R. Tilindienė, vairuotojas J. Buiko.

Paciento giminės rašo: „*2019-11-13 apie 16 val. į Lazdynus kvietėme greitąją pagalbą nuo laringito pradėjusiam dusti sūneliui Domui. Greitoji pagalba atvyko labai greitai, gydytoja greitai ir profesionaliai suteikė pagalbą, ramino mane. Noriu labai padėkoti už operatyvumą, už profesionalumą ir žmogiškumą. Linkiu jums kuo didžiausios sėkmės Jūsų sunkiame darbe.“*

Eglė.
2019-11-18 d.

- ✓ Privaloma viešajame, tačiau taikoma ir privačiame sektoriuje;
- ✓ Sudėtinė organizacijos Antikorupcinės / Skaidrumo politikos dalis;
- ✓ Aiškiai apibrėžia darbuotojų elgesio taisykles ir procedūras;
- ✓ Suteikia darbuotojams galimybę jaustis saugiai ir užtikrintai;

Dovanų politikos reikšmė

- ✓ Drausmina klientus, partnerius ir kitas trečiąsias šalis;
- ✓ Kuria aukštus skaidrumo standartus;
- ✓ Padeda organizacijai užtikrinti nepriekaištingą reputaciją;
- ✓ Skatina teigiamą visuomenės požiūrį, rodo organizacijos tvarumą ir brandą.

The background of the slide features a grayscale photograph of several wooden blocks, similar to those used in Montessori education, arranged in a row. A hand is visible, interacting with the blocks. A solid teal horizontal band is overlaid across the middle of the image, containing the title text. A thin yellow line is positioned above the teal band.

Kiti šaltiniai

Rekomendacinės gairės

Dėl dovanų ir paslaugų priėmimo ribojimo

Priimdami draudžiamas dovanas viešojo sektoriaus atstovai kelia visuomenei abejonių savo veiklos skaidrumu. Kada dovaną ar paslaugą galima priimti, o kada ne – tokias rekomendacines gaires pateikė VTEK.

Išsamiau →

Testai: atskirkite dovanas nuo kyšio

Testas: ar mokate atskirti dovanas nuo kyšių?

Pasitikrinkite žinias

Korupcijos prevencija → Mokomoji ir metodinė medžiaga → Pasitikrinkite žinias

Viešojo sektoriaus atstovams kartais tenka susidurti su situacijomis, kuriose reikia panaudoti korupcijos prevencijos, interesų konfliktų valdymo, teisinės atsakomybės ir kitų sričių žinias. Antikorupcinis sąmoningumas yra vienas svarbiausių viešojo sektoriaus veiklos skaidrumo elementų.

Kviečiame atlikti testą ir įvertinti savo žinias, ar atskiriate kyšį nuo dovanos?

SKAIDRUMO AKADEMIJA

Gerųjų patirčių mainus inicijuoja
Prezidentas Gitanas Nausėda

Projekto organizatorius –
Specialiųjų tyrimų tarnyba

Projekto ekspertai ir partneriai:

Rokas Masiulis

Povilas Malakauskas

Liudas Jurkonis

Eglė Radvilė

Evaldas Tamelis

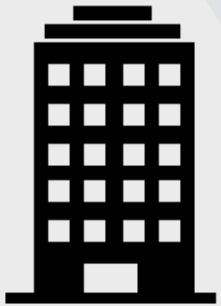
Sergejus Muravjovas

Gintarė Rastėnė

Kaip pranešti apie korupciją?

Užsuk į STT

**Skambink telefonu:
8 (5) 266 3333**

**Atsisiųsk mobiliąją
programėlę:
„Pranešk STT“**

**Atsiųsk žinutę
el. paštu:
pranesk@stt.lt**

**Pranešk STT
interneto
svetainėje:
www.stt.lt**

Ačiū/ klausimai

www.stt.lt

A. Jakšto g. 6, Vilnius / S. Daukanto g. 4, Kaunas

daina.pastuoliene@stt.lt

8 687 13736

